

سرشناسه : محمدی ری شهری، محمد، ۱۳۲۵-
عنوان و نام پدیدآور : سیاست نامه امام علی (ع) / محمد محمدی ری شهری، با همکاری محمدکاظم طباطبایی،
محمود طباطبایی نژاد؛ ترجمه مهدی مهریزی .
مشخصات نشر : قم موسسه علمی فرهنگی دارالحدیث، سازمان چاپ و نشر، ۱۳۹۰.
مشخصات طاهری : ۴۶۰ ص .

ISBN: 978 - 964 - 493 - 601 - 2

یادداشت : این کتاب ترجمه جلد چهارم کتاب (موسوعه الامام علی (ع) فی الکتاب والسنه والتاریخ) تالیف محمد
محمدی ری شهری می باشد.

عمرن دیگر : موسوعه الامام علی (ع) فی الکتاب والسنه والتاریخ .

موضوع : علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. - نظریه های سیاسی و اجتماعی

موضوع : علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. - سیاست و حکومت

موضوع : اسلام و اسلامیت

شناسه افزوده : طباطبایی، محمدکاظم، ۱۳۰۰ -

شناسه افزوده : طباطبایی نژاد، محمد، ۱۳۴۰ -

شناسه افزوده : مهریزی، مهدی، ۱۳۴۰ - مترجم

شناسه افزوده : دارالحدیث، مرکز چاپ و نشر

رده بندی کنگره : ۱۳۹۰ م ۳۹۰/س ۰۹/۰۰۰۰

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۹۵۱

شماره کتابشناسی ملی : ۲۵۲۷۸۲۸

WWW.KOOLIBRI.COM

سیاست‌نامه امام علی علیه السلام

محمّدی‌اشهری

با همکاری:

سید محمود طباطبائی نژاد، سید محمد کاظم طباطبائی

ترجمه:

مهدی میرزئی

سیاست‌نامه امام علی علیه السلام

محمد محمدی ری‌شهری

مختارن: سید محمد کاظم طباطبایی و سید محمود طباطبایی نژاد

ترجمه: مهدی مهریزی

حقیق: پژوهشکده علوم و معارف حدیث

بازبینی: جمعه: محمد حسن محمدی خالقی

بازبینی نهایی: سید مجتبی غفاری

استخراج احادیث: سید محمد علی طباطبایی، سید مرتضی طباطبایی، سعیدرضا علی‌عسکری، عباس حسینی

سرپرستار: محمدهادی خالقی

ویراستار: سید محمد دلال‌پوری

مدیر آماده‌سازی: محمدباقر نجمی

نمونه‌خوان: علی‌نقی نگران - محمود سید مهدی جوهری - مرطبی اوجی

غوش‌نویس: حسن فرزنانگان

صفحه‌آرا و حروفچین: فخرالدین جلیوند، حسین

ناشر: سازمان چاپ و نشر دارالحدیث

چاپ: سوم / ۱۳۹۷

چاپخانه: دارالحدیث

شمارگان: ۵۰۰

قیمت: ۲۴۰۰۰ تومان

دفتر مرکزی: قم، میدان شهدا، خیابان معلم، پلاک ۱۲۵، تلفن: ۰۲۵ - ۳۷۷۴۰۵۲۳ - ۳۷۷۴۰۵۷۱، فکس: ۰۲۵ - ۳۷۷۴۰۵۷۱ / ۳۷۱۸۵ / ۲۴۶۸

ص.ب ۳۷۱۸۵ / ۲۴۶۸

نمایشگاه دائمی علوم حدیث (قم، خیابان معلم) تلفن: ۰۲۵ - ۳۷۷۴۰۵۲۳ - ۳۷۷۴۰۵۴۵، فروشگاه شماره ۱، خیابان معلم،

مجتمع ناشران، طبقه همکف پلاک ۲۹) تلفن: ۰۲۵ - ۳۷۸۴۲۳۰۹ / ۰۲۵ - ۳۷۸۴۲۳۱۰

فروشگاه شماره «۳» (شهری، حرم حضرت عبدالعظیم حسنی علیه السلام درب شرقی ۷) تلفن: ۰۲۱ - ۵۵۹۵۰۰۶۲

فروشگاه شماره «۴» (شهری، حرم حضرت عبدالعظیم حسنی علیه السلام درب جنوبی) تلفن: ۰۱ - ۵۱۲۲۴۴۹۳

فروشگاه شماره «۵» (شهری، حرم حضرت عبدالعظیم حسنی علیه السلام بازار قدیم) تلفن: ۰۵۵۹۳۰۹۹۹

پلاک ۱۹/۱

<http://darolhadith.ir>

darolhadith.20@gmail.com

<http://shop.darolhadith.ir>

ISBN: 978 - 964 - 493 - 601 - 2

* کلیه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

۳۰۴۰۱۴۶۴۰۰۱۰۳۴

فهرست مطالب

۱۷	پیش‌گزار
۱۹	سخن‌متویر
۲۰	در بارهٔ ترجمه
۲۱	درآمد
۲۳	(۱) سیاست در دو مکتب
۲۵	سیاست اُموی
۲۶	سیاست علوی
۲۷	اصلاحات علوی
۲۸	سیاست علوی در رویارویی با انحراف‌ها
۲۹	سیاست اصلاح اداری و اقتصادی
۳۲	سیاست اصلاح فرهنگی
۳۵	(۲) مبانی حکومت بر دل‌ها
۳۷	یک . سیاست‌های اداری
۳۸	۱. صداقت در سیاست
۳۹	۲. حق‌مداری
۳۹	۳. قانون‌گرایی
۴۰	۴. انضباط اداری
۴۱	۵. گزینش کارگزاران شایسته و توانمند
۴۱	۶. تأمین نیازهای اقتصادی کارگزاران

- ۴۲ ۷. توجه ویژه به نیروهای مسلح
- ۴۲ ۸. لزوم تشکیلات ناظر بر عملکرد کارگزاران
- ۴۳ ۹. پذیرش هدیه، هرگز!
- ۴۳ ۱۰. قاطعیت توأم با مدارا
- ۴۴ دو. سیاست‌های فرهنگی
- ۴۴ ۱. توسعه آموزش و پرورش
- ۴۵ ۲. ترویج فرهنگ عمومی
- ۴۶ ۳. تقدیر از پهلوسی، هرگز!
- ۴۹ ۴. آوردن امام علی علیه السلام، انتقادهای ویرانگر
- ۴۹ ۵. حق‌گریزی، نه شصت‌گرایی
- ۵۰ سه. سیاست‌های اقتصادی
- ۵۰ ۱. ترویج فرهنگ ک
- ۵۱ ۲. توسعه کشاورزی
- ۵۱ ۳. توسعه صنعت
- ۵۲ ۴. توسعه تجارت
- ۵۲ ۵. نظارت مستقیم بر بازار
- ۵۳ ۶. اخذ منصفانه مالیات
- ۵۴ ۷. عدم تأخیر در توزیع اموال عمومی
- ۵۴ ۸. لزوم بهره‌وری همسان مردم از اموال عمومی
- ۵۵ ۹. تأمین نیازهای اولیه زندگی برای همه
- ۵۵ ۱۰. ممنوعیت بخشش از اموال عمومی
- ۱۱. امتیاز دادن به نزدیکان، هرگز!
- ۵۶ ۱۲. صرفه‌جویی در اموال عمومی
- ۵۷ چهار. سیاست‌های اجتماعی
- ۵۷ ۱. عدالت اجتماعی
- ۵۸ ۲. پاسداری از حقوق مردم

- ۶۰ حقوق متقابل مردم و رهبر
- ۶۲ ۳. توسعه آزادی‌های مشروع و سازنده
- ۶۳ ۴. مردم‌داری
- ۶۴ ۵. حمایت از ستم‌دیدگان
- ۶۵ ۶. تأسیس «بیت القصاص (صندوق شکایات)»
- ۶۶ ۷. تلاش برای همدلی و وحدت جامعه
- ۶۷ پنج. سیاست‌های قضایی
- ۶۷ ۱. گزینش بهترین‌ها برای تصدی داوران
- ۶۷ ۲. میان‌پایه‌های اقتصادی قضا
- ۶۸ ۳. شغلی و شایسته‌گانه
- ۶۹ ۴. رعایت آداب قضایی
- ۶۹ ۵. نظارت دقیق عملکرد داوران
- ۷۰ ۶. وحدت رویه قضایی
- ۷۰ ۷. تساوی همگان در برابر قانون
- ۷۱ ۸. جایگاه مصالح نظام اسلامی در امور حکم
- ۷۲ شش. سیاست‌های امنیتی
- ۷۲ ۱. تأسیس نظام اطلاعاتی کارآمد
- ۷۲ ۲. تشنج‌زدایی
- ۷۳ ۳. هوشیاری و زمان‌شناسی
- ۷۳ ۴. پرهیز از رعب‌آفرینی و وحشت‌گستری
- ۷۴ ۵. قانون‌گرایی در برخورد با مجرمان
- ۷۴ ۶. مدارا با مخالفان سیاسی
- ۷۵ هفت. سیاست‌های نظامی
- ۷۵ ۱. اهتمام به آموزش‌های رزمی و سازماندهی سپاه
- ۷۶ ۲. تشکیل نیروی مخصوص
- ۷۷ ۳. تقویت روحیه سپاه

- ۷۹ ۴. چاره‌اندیشی نیرنگ‌آمیز در جنگ
- ۸۱ ۵. اخلاقی جنگ
- ۸۱ الف - آغاز به جنگ، هرگز!
- ۸۲ ب - دعوت نکردن به جنگ
- ۸۲ ج - مصونیت سیاسی فرستادگان دشمن
- ۸۳ د - اقامه حجّت، قبل از شروع جنگ
- ۸۳ بیابش در هنگام جنگ
- ۸۴ و - شروع کردن جنگ در بعد از ظهر
- ۸۴ - رفتار یک پادشاه با پادشاهان دشمن
- ۸۴ هشت. سیاست‌های بی‌المللی
- ۸۵ ۱. سیاست‌های تداوم بخش - حکومت
- ۸۶ ۲. سیاست‌های سد آفتاب
- ۸۷ ۳. سیاست‌های کارآمد بین‌المللی
- ۸۸ جمع‌بندی سیاست‌های امام علی علیه السلام
- ۸۹ (۳) دفاع کلی از سیاستمداری امام علی علیه السلام
- ۹۵ (۴) دلایل تنهایی امام علی علیه السلام
- ۹۵ طرح مسئله
- ۹۷ نکته اول. نقش خواص در دگرگونی‌های سیاسی و اجتماعی
- ۹۸ نکته دوم. نقش مردم کوفه در حکومت علی علیه السلام
- ۹۹ دلایل تنهایی علی علیه السلام از زبان خود او
- ۱۰۰ ۱. تضاد خواست‌ها
- ۱۰۰ ۲. خیانت خواص و پیروی عوام از آنان
- ۱۰۴ گامی فراتر در تبیین ریشه‌ها
- ۱۰۷ دردگرایی‌ها، اتمام حجّت برای همگان
- ۱۰۷ با نخبگان (خواص)
- ۱۰۸ هشدار به عوام

- ۱۱۰ خطر ترک امر به معروف و نهی از منکر
- ۱۱۳ ۳. عدالت در توزیع
- ۱۱۷ ۴. اجتناب از ابزارهای نامشروع در اجرای فرمان
- ۱۲۰ تحقق پیشگویی‌های امام علی علیه السلام
- ۱۲۷ ۵. عوامل جنبی
- ۱۲۷ الف - شبهه جنگ با اهل قبله
- ۱۲۹ ب - ننگ رزم‌آوران از جنگ بدون غنیمت
- ۱۳۱ ج - دست دادن یاران برجسته
- ۱۳۴ اوج قدرت و روی د اوج تنهایی
- ۱۳۷ فصل یکم: بیعت نور
- ۱۳۷ ۱ / ۱ تاریخ بیعت با امام
- ۱۳۸ ۲ / ۱ آزادی مردم در انتخاب امام
- ۱۴۰ ۳ / ۱ بی میلی امام به حکومت
- ۱۴۴ تحلیلی درباره علل ناخشنودی امام علی علیه السلام از پذیرش حکومت
- ۱۴۹ ۴ / ۱ انگیزه‌های امام برای پذیرش حکومت
- ۱۵۱ ۵ / ۱ نخستین کسی که بیعت کرد
- ۱۵۴ ۶ / ۱ نسبت دادن «فال بد زدن» به امام
- ۱۵۵ ۷ / ۱ روی آوردن مردم برای بیعت
- ۱۵۷ ۸ / ۱ بیعت عموم مردم
- ۱۶۱ ۹ / ۱ سخنان گروهی از یاران امام علی علیه السلام پس از بیعت
- ۱۶۱ ۱۰ / ۱ روی گرداندگان از بیعت با امام
- ۱۶۱ ۱۱ / ۱ زندگی‌نامه گروهی از روی گرداندگان از بیعت
- ۱۷۴ ۱-۱۱ / ۱ عبدالله بن عمر بن خطاب
- ۱۸۱ ۲-۱۱ / ۱ سعد بن ابی وقاص
- ۱۸۲ ۳-۱۱ / ۱ محمد بن مسلمه
- ۱۸۳ ۴-۱۱ / ۱ أسامة بن زید

۱۸۴	۵-۱۱/۱ حَسَّان بن ثابت
۱۸۷	فصل دوم: اصلاحات علوی
۱۸۷	۱/۲ فریاد عدالت و پژواک آن
۲۰۱	۲/۲ کنار نهادن کارگزاران عثمان
۲۰۶	۳/۲ بازگرداندن ثروت‌های عمومی
۲۰۸	۴/۲ دشمنی پاره‌ای اصلاحات
۲۱۳	فصل سوم: سیاست‌های اداری
۲۱۳	۱/۳ راستی و سیاست
۲۱۴	۲/۳ حق‌مداری
۲۱۷	۳/۳ قانون‌گرایی
۲۱۸	۴/۳ سازش‌ناپذیری
۲۲۰	۵/۳ برنامه‌ریزی و سازماندهی
۲۲۱	۶/۳ گزینش کارگزاران شایسته
۲۲۳	۷/۳ به کار نگرفتن خائنان و ناتوانان
۲۲۵	۸/۳ گشاده‌دستی در روزی کارگزاران
۲۲۵	۹/۳ برگزیدن دیده‌بان برای مراقبت از کارگزاران
۲۲۶	۱۰/۳ تشویق درستکار و تنبیه خطاکار
۲۲۷	۱۱/۳ قاطعیت در برابر کارگزاران
۲۲۷	۱-۱۱/۳ اشعث بن قیس
۲۲۷	۲-۱۱/۳ زیاد بن ابیه
۲۲۹	۳-۱۱/۳ شَرِیح قاضی
۲۳۱	۴-۱۱/۳ عبد‌الله بن عباس
۲۳۲	۵-۱۱/۳ عثمان بن حَنَیْف
۲۳۵	۶-۱۱/۳ قُدَامَة بن عِجْلان

۲۳۶	۱۱/۳- ۷ مصقله بن هبیره
۲۳۸	۱۱/۳- ۸ مندر بن جارود
۲۳۹	۱۲/۳ کنار نهادن کارگزاران خیانت‌پیشه
۲۴۲	۱۳/۳ کیفر دادن کارگزاران خیانت‌پیشه
۲۴۴	۱۴/۳ منع کارگزاران از پذیرش هدیه
۲۴۵	۱۵/۳ پیوند درشتی و نرمی
۲۴۷	فصل چهارم: سیاست‌های فرهنگی
۲۴۷	۱/۴ توسعه آموزش و پرورش
۲۴۹	۲/۴ نهی از رزم زدگیت‌های پسندیده
۲۵۰	۳/۴ ستیز با مذلت‌های ناپسند
۲۵۱	۴/۴ پرهیز از مراسم استقبال
۲۵۳	۵/۴ انتقاد، نه ستایش!
۲۵۵	۶/۴ حق‌مداری در شناخت مردن
۲۵۷	فصل پنجم: سیاست‌های اقتصادی
۲۵۷	۱/۵ تشویق به کار
۲۵۹	۲/۵ آبادانی شهرها
۲۶۰	۳/۵ توسعه کشاورزی
۲۶۰	۴/۵ توسعه صنعتی
۲۶۰	۵/۵ توسعه تجاری
۲۶۰	۶/۵ بازرسی مستقیم بازار
۲۷۱	۷/۵ جلوگیری از احتکار
۲۷۲	۸/۵ سیاست مالیاتی
۲۸۰	۹/۵ به تأخیر نینداختن تقسیم ثروت‌های عمومی
۲۸۵	۱۰/۵ تقسیم برابر ثروت‌های عمومی

۳۹۲	توضیح دربارهٔ چگونگی تقسیم درآمدهای عمومی در صدر اسلام
۳۹۲	۱. مصارف خاص
۳۹۲	۲. مصارف عام
۳۹۵	۱۱/۵ فراهم ساختن امکانات اولیهٔ زندگی برای همه
۳۹۶	۱۲/۵ حمایت از طبقه‌های پایین جامعه
۳۹۹	۱۳/۵ اهتمام ویژه به یتیمان
۳۰۲	۱۴/۱ جلوگیری از دست و دل‌بازی در اموال عمومی
۳۰۴	۱۵/۱ ارتزاق فرزندان و خویشان
۳۰۴	۱۵/۱-۱ سبک زندگی حین جنگ
۳۰۷	۱۵/۵-۱ کثرت کلاه
۳۰۹	۱۵/۵-۳ عقیق
۳۱۲	۱۵/۵-۴ عیدالله بزرگ
۳۱۳	۱۵/۵-۵ نوه امام
۳۱۳	۱۵/۵-۶ خواهر امام
۳۱۴	۱۵/۵-۷ کنیز امام
۳۱۴	۱۶/۵ پارسایی و احتیاط در هزینه کردن از بیت المال

۳۱۹	فصل ششم: سیاست‌های اجتماعی
۳۱۹	۱/۶ به یاد داشتن عدالت
۳۲۱	۲/۶ پایبندی به حقوق
۳۱۶	۳/۶ توسعه آزادی‌های سازنده
	۴/۶ اهتمام به خشنود سازی مردم
۳۲۹	۵/۶ مهربانی و دوستی با مردم
۳۳۰	۶/۶ ارتباط مستقیم با مردم
۳۳۲	۷/۶ تاب آوردن دشواری‌های مردم
۳۳۴	۸/۶ دوری از خشم

۳۳۴ ۹/۶ پرهیز از بی‌جویی عیب‌ها

۳۳۵ ۱۰/۶ آشکار ساختن عذرها برای دفع بدگمانی

۳۳۶ ۱۱/۶ کمک به ستم‌دیدگان

۳۴۰ ۱۲/۶ بنیاد نهادن صندوق شکایات

۳۴۱ ۱۳/۶ بازرسی برای برچیدن ستم‌لشکریان

۳۴۲ ۱۴/۶ کوشش در جهت اتحاد جامعه اسلامی

۳۴۷ فصل هفتم: سیاست‌های قضایی

۳۴۷ ۱/۷ گسترش نخبان برای داوری

۳۴۸ ۲/۷ تأمین قضایی قضات

۳۴۸ ۳/۷ امنیت شغل قضات

۳۴۹ ۴/۷ اهتمام به آداب داوری

۳۵۳ ۵/۷ عزل قضات متخلف از رعایت آداب

۳۵۳ ۶/۷ مراقبت از قضاوت قضات

۳۵۴ ۷/۷ پرهیزاندن از قضاوت ستمگرانه و جاهانه

۳۵۵ ۸/۷ داوری مستقیم امام

۳۵۶ ۹/۷ وحدت رویه قضایی

۳۵۹ ۱۰/۷ به پا داشتن حدود، بر نزدیک و دور

۳۶۰ ۱۱/۷ تسلیم در برابر داوری

۳۶۲ ۱۲/۷ جایگاه مصلحت نظام اسلامی در صدور حکم

۳۶۸ فصل هشتم: سیاست‌های امنیتی

۳۶۵ ۱/۸ اهمیت امنیت

۳۶۶ ۲/۸ کسب اطلاعات

۳۶۸ ۳/۸ اصلاح دشمنان

۳۶۹ ۴/۸ سازش به همراه زیرکی

- ۳۷۰ ۵/۸ پرهیز کامل از دشمن
- ۳۷۲ ۶/۸ کوچک نشمردن دشمن
- ۳۷۴ ۷/۸ خیرخواهی نخواستن از دشمن، جز برای آزمودن
- ۳۷۳ ۸/۸ موقعیت‌شناسی در برخورد با دشمنان
- ۳۷۴ ۹/۸ کیفر ندادن بر پایه گمان و اتهام
- ۳۷۷ ۱۰/۸ پرهیز از از شکنجه
- ۳۷۹ ۱۱/۸ پرهیز از دشنام
- ۳۸۰ ۱۲/۸ نرم‌خوی در زمانی که توطئه در کار نباشد
- ۳۸۲ ۱۳/۸ بیدار زندگی کرد توطئه‌گران
- ۳۸۵ فصل نهم: سیاست‌های جنگی
- ۳۸۵ ۱/۹ اهتمام به آموزش سربازان
- ۳۸۵ الف - آموزش سپاهیان
- ۳۹۰ ب - آرایش سپاه
- ۳۹۱ ج - جدا نشدن از سلاح در جنگ
- ۳۹۲ د - بهره‌گیری از فرصت‌ها
- ۳۹۲ ه - عقب‌نشینی تاکتیکی
- ۳۹۳ ۲/۹ تشکیل نیروهای ویژه
- ۳۹۴ ۳/۹ اهتمام ویژه به نیروهای مسلح
- ۳۹۶ ۴/۹ اهتمام به روحیه سپاه
- ۳۹۶ الف - تشویق
- ۳۹۶ ب - شعار
- ۳۹۶ ج - تلقین پیروزی
- ۴۰۲ د - پرهیزاندن از گریز
- ۴۰۴ ه - پنهان کردن آنچه به روحیه سپاه آسیب می‌رساند
- ۴۰۴ ۵/۹ نیرنگ

۴۰۸ ۶/۹ اخلاق جنگ

۴۰۸ الف - پرهیز از آغاز کردن پیکار

۴۰۹ ب - پرهیز از دعوت به پیکار

۴۰۹ ج - مصونیت سیاسی فرستادگان

۴۱۰ د - اقامه حجت، پیش از نبرد

۴۱۰ ه - نیایش به هنگام نبرد

۴۱۲ ز - از کین نبرد بعد از ظهر

۴۱۳ ز - کت کردن به ناتوان

۴۱۳ ح - خوش رفتاری با باقی مانده دشمن

۴۱۷ فصل دهم: سیاست‌های حکومتی

۴۱۷ ۱/۱۰ عوامل ماندگاری دولت‌ها

۴۱۷ ۱-۱/۱۰ برپا داشتن عدالت

۴۲۲ ۲-۱/۱۰ تدبیر نیکو

۴۲۲ ۳-۱/۱۰ نیک سیرتی

۴۲۳ ۴-۱/۱۰ بیداری و مراقبت از کارها

۴۲۳ ۲/۱۰ عوامل زوال دولت‌ها

۴۲۳ ۱-۲/۱۰ مستمگری

۴۲۶ ۲-۲/۱۰ خونریزی ناروا

۴۲۶ ۳-۲/۱۰ تدبیر نادرست

۴۲۷ ۴-۲/۱۰ خودکامگی

۴۲۷ ۵-۲/۱۰ ضایع کردن اصول و مبانی

۴۲۹ ۳/۱۰ توصیه‌هایی در روابط اجتماعی - سیاسی

۴۲۹ ۱-۳/۱۰ دیگران را با خود سنجیدن

۴۳۱ ۲-۳/۱۰ عزت‌گرایی

۴۳۲ ۳-۳/۱۰ پرهیز از دشمنی

۴۳۳ وفا به پیمان ۴-۳/۱۰

۴۳۵ گزاردن امانت ۵-۳/۱۰

۴۳۶ بهره‌گیری از دانش‌های دیگران ۶-۳/۱۰

۴۳۷ استقلال فرهنگی ۷-۳/۱۰

۴۳۸ گوناگون ۸-۳/۱۰

۴۴۵ فهرست منابع و مآخذ

www.Ketab.ir

پیشگفتار

سیاست‌نامه، کارآمدترین بخش موسوعه الإمام علی بن ابی طالب علیه السلام، برای کشورداری و احیای تمدن و برپایی ساماندهی تمدن اصیل اسلامی در جامعه امروز بشر است. سیاست‌نامه امام علی علیه السلام، در واقع، سیاست‌نامه حاکمیت ارزش‌های انسانی است. از این رو، نه تنها برای جهان اسلام و سیاستمداران مسلمان، بلکه برای همه کسانی که از حاکمیت و عدالت و برتری با نام‌های گوناگون رنج می‌برند و تشنه حکومت ارزش‌ها (و در رأس آن عدالت) هستند، بسی مفید و آموزنده است و به همین دلیل، این بخش از موسوعه الإمام علی علیه السلام، پیش از بخش‌های دیگر، به فارسی ترجمه شد و به صورت مستقل در اختیار علاقه‌مندان قرار گرفت.

پیش از مطالعه این کتاب، توجه خوانندگان گرامی را به چند نکته جلب می‌کنم:

۱. سیاست‌نامه، برگردان کامل بخش پنجم از موسوعه الإمام علی علیه السلام به فارسی است که به دو شکل: «فارسی به همراه متن عربی» و «فارسی بدون متن عربی» عرضه می‌گردد. علاقه‌مندان به پژوهش عمیق‌تر در متون حدیثی و تاریخی، می‌توانند از نسخه فارسی - عربی کتاب، استفاده نمایند.

۲. درآمد سیاست‌نامه، مشروح‌تر از «درآمد» بخش پنجم موسوعه الإمام علی علیه السلام است؛ چراکه تحلیلی با موضوع «علل تنها ماندن امام علی علیه السلام در بحر دوزخ حکومت» و «دلایل عدم تداوم حکومت امام علی علیه السلام با وجود کارآمدی سیاست‌های ایشان» را نیز در بر دارد که از بخش هفتم آن کتاب، اخذ شده است.

۳. پس از انتشار چاپ نخست سیاست‌نامه امام علی علیه السلام، دیگر بخش‌های موسوعه الإمام علی علیه السلام نیز به فارسی ترجمه شد و اکنون نسخه کامل فارسی - عربی آن با عنوان دانش‌نامه امیر المؤمنین علیه السلام بر پایه قرآن، حدیث و تاریخ، در چهارده مجلد، در دسترس

علاقه‌مندان است.

۴. آخرین اصلاحات انجام شده در متن دانش‌نامه امیر المؤمنین علیه السلام، در این ویرایش

از سیاست‌نامه نیز اعمال گردیده است.

۵. آنچه در «درآمد» سیاست‌نامه آمده، جمع‌بندی سیاست‌های علوی است و برای

آشنایی کامل با سیاست‌های امام علی علیه السلام در زمینه‌های گوناگون، مراجعه به متن

کتاب، سرچین بهترین سیاست‌ها، ضروری است.

۶. نشانی‌های یاد شده در پاورقی «درآمد»، تنها بخشی از منابع مورد استناد در

سیاست‌نامه اند. برای آشنایی با سایر منابع، مراجعه به متن کتاب، لازم است.

۷. ترجمه انگلیسی این کتاب نیز در سال ۲۰۱۰ م (۱۳۸۹ ش / ۱۴۳۱ ق) منتشر

گردیده است.

خداوند سبحان را سپاس گزارم که با توفیق ربی، کار ویرایش جدید این کتاب، با

تنظیم و تکمیل این پیش‌گفتار در شب قدر، در زمانه بس مبارک، به سرانجام رسید.

امید که با عنایت او، علاقه‌مندان به آشنایی بیشتر با سیره حکومتی امیر المؤمنین علیه السلام را

سودمند افتد و به کار آید!

از همه همکاران ارجمند و دست‌اندرکاران تألیف موسسه الامام علی بن ابی

طالب علیه السلام، بویژه از دو فاضل گران‌قدر، آقایان سیدمحمدحسین طباطبایی و سید محمود

طباطبایی‌نژاد و نیز از استاد ارجمند آقای محمدعلی مهدوی‌راد که ساماندهی

تحلیل‌های آن را پذیرفتند - و همچنین استاد بزرگوار، آقای مهدی‌نوری - که کار

ترجمه متن سیاست‌نامه را بر عهده داشته‌اند -، صمیمانه سپاس‌گزارم و این محکم از

خداوند متان، پاداشی در خور فضل او و کرامت مولای متقیان، مسئلت دارم.

رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا، إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ.

محمد محمدی‌ری‌شهری

۲۳ رمضان المبارک ۱۴۳۲

یکم شهریور ۱۳۹۰

سخن مترجم

شخصیت والای امیرِ مومنان علیه السلام و اندیشه‌های بلند و سیره خدایی او را، مسلمانان و بسیاری از اندیشمندان دیگر از زبان، به اجمال می‌شناسند. آنچه بر جای مانده است و شایسته است پژوهشگران بدان رو کنند، ژرفکاوای دریای بی‌کرانه شخصیت و سیره او و عمیق‌بینانی که اندیشه‌های گسترده اندیشه و دانش اوست، تا بر پایه دست‌مایه‌ها و رهاورد آن، از یک سو بتوان اندیشه‌های وی را مدون و منسجم کرد، و از دیگر سو، به راه‌های عملی در عرصه زندگی فردی و اجتماعی دست یافت.

سیاست‌نامه امام علی علیه السلام، گامی در این راه است که با گرده‌آوری و تنظیم متون حدیثی و تاریخی و تحلیل اجمالی آنها، زمینه تدوین اندیشه سیاسی و سیاست عملی امام علی علیه السلام را فراهم می‌کند. مروری کوتاه بر متون یاد شده، نشان می‌دهد که: عدالت، صداقت، احقاق حقوق، حرمت نهادن به انسان، تأمین معاش و فراهم آوردن رفاه عمومی، امنیت، ترویج و گسترش معنویت و... اصول اساسی در مکتب علوی اند، که ساختار حکومت و اقتدار حاکمیت، باید در برابر آنها انعطاف‌پذیر باشد، و امانت بودن حکومت، تنها با توجه به آنها معنا می‌یابد.

اینک نسخه فارسی این کتاب، تقدیم فارسی‌زبانان و دوستداران فرهنگ اهل

بیت (ع) می‌گردد، تا آنان نیز در چشیدن شیرینی‌های سخن امام علی (ع) و التذاذ از زیبایی‌های اندیشه او سهیم شوند. گفتنی است که این کتاب، نسخه فارسی - عربی نیز دارد.

رباره ترجمه

سیاست‌نامه امام علی (ع) عمدتاً ترجمه بخش پنجم از موسوعه الامام علی بن ابی طالب (ع) فی التوب و السنة و التاريخ است. در ترجمه این کتاب، تلاش شد تا با حفظ روانی برگردان فارسی، از ساختار جمله‌های عربی خارج نشویم، گرچه کاری بس دشوار است. بویژه در این مجموعه، متن‌های بسیار متفاوتی از قبیل: نهج البلاغه، تاریخ الطبرستان، الکامل، تاریخ یعقوبی، و... گرد آمده‌اند که هر یک را شیوه نگارش ویژه‌ای است و بسته به ماهی از ادبیات نگارشی، وابسته.

همچنین، سعی بر آن بود که ترجمه‌های در دسترس این متون، منظور نظر قرار گیرند و از آنها بهره گرفته شود، و با یاد کرد که در ترجمه آیات قرآن، از ترجمه دکتر محمد مهدی فولادوند، بهره فراوان برد ایم و در برگردان فارسی نهج البلاغه و غرر الحکم، ترجمه‌های دکتر سیاح سعیدی و آقا جمال خوانساری، مورد توجه بیشتر بوده است.

با این همه، دعوی درستی و بی‌نقصی در میان نیست و خُرده‌گسری‌های دوستداران فرهنگ و ادب را به دیده منت داریم.

مهدی مهریزی

یکم بهمن ۱۳۷۹

۲۵ شوال ۱۴۲۱